

Kántás Balázs

JÉG/MADÁR/FILATÉLIA

**VÁLOGATÁS A VILÁG JÉGMADARAT
ÁBRÁZOLÓ, MŰVÉSZI ÉRTÉKŰ
BÉLYEGEIBŐL**

Kántás Balázs

JÉG/MADÁR/FILATÉLIA
VÁLOGATÁS A VILÁG JÉGMADARAT ÁBRÁZOLÓ, MŰVÉSZI
ÉRTÉKŰ BÉLYEGEIBŐL

Az elektronikus szakkönyv szerzője:

Dr. Kántás Balázs PhD

muzeológus, tudományos tanácsadó, Bélyegmúzeum

ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

Lektorálta:

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc

nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6740-01-4

Felelős kiadó: Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HUNGARICA ELECTRONICA KIADÓ
BUDAPEST, 2024

MOTÍVUMFILATÉLIAI BEVEZETŐ EGY SZERÉNY, VÁLOGATOTT MOTÍVUMBÉLYEG-KATALÓGUS ELÉ

Bár ez a vélemény meglehetősen szubjektív egy jelenleg, a jelen kézirat elkészítése idején éppen filatéliai szakterületen dolgozó történész-muzeológus tollából, de a bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbi-tevékenységek közé tartozik annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szintén kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Ez még akkor is így van, ha világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum-/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését

idézi elő, és új társadalmi, hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan egyéb filatéliai tárgy) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományaiba és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén folyamatosan bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivatkozottabb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai

előállításának tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy szűkebb területét pedig elsősorban Magyarországon motívumgyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp collecting*) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezzük, amikor valaki csak egy témába tartozó bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.² Ide tartozik az

¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

² Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

ÁCS Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

eseményfilatélia is, amely évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.³ A kettőt persze olykor nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

³ Erre egyébként a jeles magyar filatelista, Bánás Artúr, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége Tematikus Szakosztályának elnöke hívta fel a jelen esszé szerzőjének figyelmét, amelyért ez úton is köszönettel tartozik. A szerző cikkét a magyar motívumfilatélia történetének tárgykörében lásd: BÁNÁS Artúr, „*Hol tart valójában a tematikus filatélia?*”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

Köszönettel tartozom továbbá Rill Attila, dr. Egerszegi György és Derecskei Attila Gyűjtőtársaknak, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége prominens tagjainak, akik termékeny polémia keretében hívták fel figyelmemet a két gyakran összemósódó filatéliai ág közötti különbségekre.

bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a motívumgyűjtés/motívumfilatélia a bélyegábrák által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik – ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani csoportba tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor tulajdonképpen motívumfilatelisták vagyunk.⁴ A motívumalapú bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár

⁴ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

épületek és tájak is.⁵ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki gyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus, akár ezen belül motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a magával bélyeg történetével. Amikor a 19. század végén a posták emberek portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36–37.

jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés. Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,⁶ és ez a bélyeggyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló és egyre többek által igen nagyra értékelt területe.⁷ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP), a bélyeggyűjtés legrangosabb világszervezete ugyanakkor csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische*

⁶ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például:

HAJDU Endre, *Bélyeggyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60–64.

Illetve: DABÓCZY András – GLATZ István – NAGY László – Dr. SZÖRÉNYI Miklós – VAS István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004, 54–57.

⁷ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

Philatelie, a két kifejezés nagyjából ugyanazt jelenti), ismeri el önálló filatéliai versenyszakágként, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal, ha annak nincs valamilyen összetettebb rendezőelve, pedig nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni.⁸ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy tematikus szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

⁸ Erre többek között dr. Rill Attila hívta fel a figyelmet a MABÉOSZ levelezőlistáján, amiért ezúton is köszönet illeti.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoport bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postagazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséljék a történetet.

A történet vázlatát tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”⁹

⁹ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja.
<http://www.fipthematicphilately.org/what.html>
Letöltés ideje: 2023. december 16.

Ebből is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb, komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást és szellemi mozgásteret jelentő keretet jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló gyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. A motívumgyűjtemények a gyűjtők szorgalmas munkája és kreativitása által tematikus gyűjteményekké bővíthetők, és az egyszerűbbtől az összetettebb tartalom felé haladva

fokozatosan fejleszthetők. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet.

A tematikus alapú bélyeggyűjtés történetének igen fontos állomása volt, amikor 1949-ben megalakult az Amerikai Tematikus Szövetség vagy Amerikai Tematikus/Motívumfilatéliai Szövetség (ATA, *American Topical Association*), és a szervezet elsődleges szakmai célja lett, hogy folyamatosan frissített témajegyzéket biztosítson a különböző motívumokat ábrázoló, illetve különböző témák szerint csoportosítható bélyegekről a gyűjtők számára. Ma az ATA tagjainak száma meghaladja az 50 000-et, tagjai közel száz országból kerülnek ki, és időről időre részletes kiadványokat jelentet meg széles témakörben. Napjainkban is ez a motívumfilatélia, tematikus bélyeggyűjtés egyik legnagyobb és legrangosabb, bár amerikai székhelyű, de lényegében nemzetközi szinten

jelenlevő és működő szakmai szervezete, és jelentős segítséget nyújt a tematikus bélyeggyűjtőknek, bárhol is éljenek és gyűjtsenek bélyeget a világon.¹⁰ A szervezet időről időre kézikönyveket is kiad a tematikus bélyeggyűjtés témakörében.¹¹

Napjainkban a legnagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok kiadói már külön a tematikus- és motívumgyűjtőknek szánt tematikus, illetve szűkebb értelemben vett motívumkatalógusok kiadásával is foglalkoznak, amelyek természetesen színes bélyegillusztrációkat tartalmaznak a bélyegek világában való

¹⁰ A szervezet honlapját lásd: <https://americantopical.org/> Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹¹ Lásd például:

<https://americantopical.org/Sys/Store/Products/55705>

Letöltés ideje: 2023. december 21.

eligazodáshoz.¹² (Ha úgy tetszik, a jelen motívumfilatéliai kiadvány is felfogható és értékelhető egy motívumalapú, válogatott elektronikus bélyegkatalógusként). Mára ezenfelül hagyománnyá váltak a motívumgyűjtők számára rendezett versenyek, a tematikus filatélia pedig szerencsére önálló versenyszakággá emelkedett.¹³

A Wikipédia vonatkozó magyar nyelvű, részletes szócikke többek között az alábbi motívumfilatéliai területeket sorolja fel leggyakoribbként:

„Számos elterjedt motívum létezik ebben a körben. A tematikus bélyeggyűjtés témáját a motívumgyűjtő választja ki,

¹² A *Michel* német kiadású bélyegkatalógusnak többek között vannak például motívumkatalógusai is, amelyeket a cég időről időre kiad. Lásd többek között: <https://www.schaubek.de/MICHEL-thematic-catalogues> – Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹³ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

viszont a bélyegek változatossága miatt figyelnie kell arra, hogy ne túl széles körben gyűjtsön bélyegeket (pl. madarakat), hanem korlátozódjon le a gyűjtés alkategóriákra (pl. vörösbegyek, pingvinek, sasok).

A széleskörűbb motívumok a következők:

- állatok – madarak, lovak, macskák, kutya, halak, rovarok (lepkék), pókok, kagylók, rákok, kígyók, gyíkok*
- növények – virágok, fák, gyümölcsök*
- gombák*
- járművek – vasút, hajók és vitorlák, autók, repülőgépek, léggömbök*
- híres emberek – fizikusok, kémikusok, feltalálók, nők, írók, költők, festők, farsángok stb.*
- épületek, építmények*
- tájak, tájképek, földrészek – Antarktisz*
- sport – sportolók, olimpiai játékok, labdajátékok, vb-k*

- *csillagászat, űr, űrhajósok (Apollo-program), égitestek*
- *festmények – portrék, aktok, híres emberek festményeken*
- *kultúra; népek, hagyományok, szokások, népviseletek, vallások; szimbólumok; táncok*
- *edények, szobrok, tárgyak, kincsek, érmék*
- *jeles napok - karácsony, húsvét, Valentin-nap*
- *címerek, zászlók, térképek*
- *postatörténet, bélyeg a bélyegen*
- *ifjúság - játékok, mesék, rajzfilmek, képregények, gyermekrajzok*
- *cserkészlet*
- *EUROPA-bélyegek*¹⁴

¹⁴ Tematikus bélyegyűjtés – Wikipédia-szócikk.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tematikus_b%C3%A9lyeggy%C5%B1jt%C3%A9s – Letöltés ideje: 2023. november 16.

A téma nemzetközi szakirodalomból lásd válogatásszerűen:

A tematikus filatélia, és azon belül persze a szűkebb motívumfilatélia egyik – és kétségtelenül a gyűjtők körében máig legnépszerűbb – ága az élővilág-motívumokat, állatokat, növényeket, természeti környezetet ábrázoló bélyegek gyűjtése. (Az állatok pedig talán valamivel népszerűbbek a tematikus bélyeggyűjtők körében, mint a növények.) A motívum alapján való bélyeggyűjtésnek tehát a flóra és fauna tematikájú bélyegek adják nemzetközi szinten is az egyik leggazdagabb és legjelentékenyebb, szinte kimeríthetetlen területét.¹⁵

A. J. BRANSTON, *Thematic and Topical Stamp Collecting: A Practical and Comprehensive Handbook for Thematic, Topical, and Subject collectors*, London, Batsford, 1980.

Alma LEE, *Introduction to Thematic Collections*, London, The British Philatelic Trust and the National Philatelic Society, 1983.

W. E. J. VANDEN, *Handbook of Thematic Stamps*, Limassol, British Thematic Society, 1994.

¹⁵ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*. i. m.

Itt el is érkeztünk a jelen rövid motívumfilatéliai/tematikus filatéliai (a definíciókkal a szerző próbált vigyázni, de nem biztos, hogy minden esetben sikerült neki) esszé és elektronikus kiadvány témájához, a bélyegeken megjelenő madármotívumokhoz, ezeken belül is erős szűkítéssel a jégmadarakhoz. Bár Magyarországon és Európában a közönséges jégmadár (*Alcedo atthis*) a legismertebb faj, amely két magyar bélyegen is megjelenik, és amely mindenkinek eszébe jut a jégmadár (angolul: *kingfisher*) említése kapcsán, valójában egy viszonylag nagy madárcsaládról van szó, amely a madarak osztályán belül a szalakótaalakúak rendjébe tartozik, és amely összesen 3 alcsaládot, 18 nemet és 91 fajt foglal magában.¹⁶ Mindazonáltal eszemben sincs egy alapvetően

¹⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Kingfisher> – Jégmadarak. Angol nyelvű Wikipédia-szócikk.

Letöltés ideje: 2023. december 23.

motívumfilatéliai témájú, bélyegek digitális másolatát közlő katalógus rövid bevezetőjében a mindenkor Kedves Olvasót madárrendszertani eszmefuttatásokkal untatni. Elég, ha megjegyzem, hogy a jégmadarak számos faja elterjedt a világon, és egymáshoz erősen hasonló megjelenésű, színpompás, esztétikus, a vizuális művészetekben is gyakran megjelenő állatokról beszélünk. A kékes-türkizkékes alapszín egyébként a család igen sok tagjára jellemző, ezért laikus, a madárrendszertanban egyáltalán nem járatos ember is igen könnyen észreveszi mondjuk egy természetfilmet nézve vagy természetfotókiálltást megtekintve, hogy a madár, amelyet éppen lát, az Európában ismert közönséges jégmadár közeli rokona lehet... E csodás madarak, amennyire a jelen motívumkatalógus közreadója e témában kutatásokat tudott végezni internetes filatéliai adatbázisokban, több, mint a világ 1000 bélyegkiadásán előfordulnak, ami egy

viszonylag szűk élővilág-motívumhoz, madármotívumhoz képest igen nagy szám. Nagy fába vágná a fejszéjét, bár nem lenne éppenséggel lehetetlen vállalkozás az sem, ha valaki egyszer venné a fáradságot, és a világ összes eddig megjelent jégmadár motívumot ábrázoló bélyegét egy nagy tematikus katalógusba rendezné. Itt és most azonban erre nem vállalkozom. Arra azonban szintén felhívom a figyelmet, hogy a madármotívumok a bélyegyűjtők körében nagyon népszerűek, egy kis túlzással a *madárfilatélia*, már ha van ilyen, akár önálló versenyszakág is lehetne. A tematikus filatélián belül mindenesetre erősen jelen van, tematikus internetes honlapok¹⁷ és katalógusok pedig a madarat ábrázoló bélyegek szerelmeseinek bőségesen rendelkezésére állnak...

¹⁷ Lásd például: <http://www.birdtheme.org/index.html>
Letöltés ideje: 2023. december 24.

Néhány mondatot talán így is érdemes szólnom a madarak, mint tágabb motívum(csoport) és/vagy tematika filatéliai jelenlétéről. Hogy mikor jelent meg az első madármotívumot ábrázoló bélyeg, az vita tárgyát is képezheti. Az Amerikai Egyesült Államok postaszolgálatára 1869-ben bocsátott ki olyan bélyegeket, amelyek egy kiterjesztett szárnyú sast ábrázolnak, és a rangos amerikai Scott bélyegkatalógus 116 és 121-es számait viselik. Itt a madár az Egyesült Államok és postaszolgálatának címerállata, tehát elvileg nem önálló motívum. Elsődleges motívumként a madarak 1875-ben jelentek meg először bélyegeken, amikor Japán egy három névértékből álló bélyegsort bocsátott ki, amelyen három madárfaj stilizált ábrázolása volt látható, és ezek képezték a bélyegábra fő elemét. Filatéliatörténeti érdekesség, hogy a meglehetősen konzervatív bélyegkiadási hagyományokkal rendelkező, ám a világ első postabélyegét kiadó Egyesült Királyság csak

1963-ban adta ki az első madármotívumot ábrázoló bélyegét Természet Hete tiszteletére. Mára a madarat ábrázoló motívumbélyegek száma meghaladja az ötvenezeret, ezen belül pedig a jégmadárfélék családjába tartozó madárfajokat ábrázoló bélyegek száma eléri az ezret.¹⁸ Az első jégmadarat ábrázoló bélyeg pedig valószínűleg 1914-ben került postaforgalomba, mégpedig Ausztráliában (Michel 20, Yvert et Tellier 20, Stanley Gibbons 19 katalógusszámok).

A jelen rövid elektronikus (motívum)filatéliai szakkönyvben igyekszem a lehető legjobb, elsősorban esztétikai alapú válogatást nyújtani a világ postaszolgálatai által kibocsátott, szűkebb motívum alapon jégmadarat ábrázoló bélyegeiből. A válogatás során a közreadó a

¹⁸ Lásd a brit Bird Stamp Society (kb. Madármotívum-gyűjtők Társasága) honlapját: <https://birdstampsociety.org.uk/>
Letöltés ideje: 2023. december 25.

legtöbb esetben igyekezett megmaradni a szigorú értelemben vett filatéliai objektumoknál, és főként olyan bélyegek/kisívek/blokkok képeit választotta közlésre, amelyek névértékkel rendelkeznek, postai bérmentesítésre elméletileg valóban használhatók.¹⁹

Azért használok kellő óvatossággal az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a *fantombélyeg-kiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki,²⁰ hanem

¹⁹ Ahol esetleg mégis kétes legitimitású bélyeg került a válogatásba, azt a közreadó zárójelben mindig jelezte. A nem legitim körülmények között megjelent bélyegek között ugyanis kétségtelenül akadnak dekoratív, gyűjtési szempontból is igen érdekes darabok.

²⁰ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. Harsányi Luca – Ignác Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58–59.

elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, cégek tevékenysége által.²¹ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni.²² A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknak, illegális bélyegeknak ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem

²¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

²² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.²³

A jelen szerény filatéliai kiadványban közreadott bélyegek (egészen pontosan 100 darab) képeit nonprofit, tudományos, ismeretterjesztési és közművelődési céllal tettük közzé, internetes forrásaikat többnyire korábbi, elektronikusan is elérhető, tematikus filatéliai szakmai kiadványok, bélyeggyűjtéssel kapcsolatos honlapok, illetve értelemszerűen internetes aukciós házak és webáruházak weboldalai képezik. A közreadó bízik abban, hogy gyűjtése szerény eredménye felkelti akár a motívumfilatélia iránt érdeklődő profi filatelisták, akár kezdő, adott esetben a fiatalabb korosztályhoz tartozó érdeklődők, ifjúsági bélyeggyűjtők figyelmét. A közreadott, szerencsére az

²³ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

esetek többségében megfelelő felbontású képek forrása igen sok esetben a *Colnect.com*²⁴ nemzetközi gyűjtői és aukciós portál, amely többek között a világ postabélyegeinek szabadon elérhető, online elektronikus katalógusaként is nagyon jól használható, és szinte minden bélyegről jó minőségű, de legalábbis elektronikusan közölhető, a filatéla tájékozódáshoz rendkívül hasznos másolatot közöl.

A bélyegek képeinek közlésénél lehetőség szerint mindig feltüntettem a nagyobb, rangosabb nemzetközi bélyegkatalógusok (elsősorban a német Michel, a francia Yvert et Tellier, illetve a brit Stanley Gibbons; némely esetben az olasz Unificato, spanyol Edifil, a japán Sakura katalógus; valamint egyetlen esetben a magyar Philatelica Hungarica Kft. hazai katalógusa) számait, így az adott

²⁴ <https://colnect.com/hu/search/list/collectibles/stamps/q/kingfisher>

Letöltés ideje: 2023. december 14–21.

bélyeg beazonosítása könnyen lehetséges bárki számára. Nem tüntettem fel ugyanakkor a bélyegek méretét, fogazatát, a nyomdatechnikát, amellyel készültek, illetve egyéb lényeges filatéliai adatokat, ugyanis azokat a nagyobb nemzetközi katalógusok, illetve a *Colnect.com* ezeket alapul vevő online adatbázisa ezeket a legtöbb esetben tartalmazzák. Válogatásom alapja minden esetben a bélyeggrafika tartalma és esztétikai értéke volt, és a jelen motívumkatalógus közreadásánál elsősorban alkalmazott grafikai műalkotásként tekintek a közölt bélyegekre. A jelen kis motívumkatalógusban pontosan száz jégmadarakat ábrázoló bélyeg(kiadás) képét adom közre, amelyek válogatása során – talán filatéliai szempontból némileg konzervatív módon – lehetőleg ügyeltem rá, hogy a bélyegábra ne fénykép, természetfotó, hanem mindenképpen kézzel készült festmény vagy grafika, esetleg számítógépes grafika legyen. Nem mintha jelen sorok

szerzője ezzel lebecsülné például a természetfotózást, fotóművészetet, hiszen magas művészi értékű fényképek is képezhetik, képzik is gyönyörű megjelenésű, esztétikus bélyegek ábráinak alapját – ez inkább egyszerűen ízlésbeli kérdés. Ám úgy vélem, az ilyen fokú szubjektivitást egy rövid tematikus bélyegkatalógus összeállítója fenntarthatja magának, és ragaszkodhat ahhoz, hogy elsősorban a hagyományosabb képző- és iparművészeti műfajokban keletkezett alkotásokat megjelenítő bélyegek közül válogat, és a bélyeget bizonyos esetekben elsődlegesen kisgrafikai alkotásnak tartja. Ugyanakkor azt is be kell vallanom, hogy mivel a jelen kiadvány közreadója egyszerű irodalomtörténész és történész-muzeológus, nem pedig grafikus vagy művészettörténész, ez nem biztos, hogy minden esetben sikerült neki. A bélyegtervezés ugyanis ma már a digitális technológiáknak köszönhetően más vizuális művészetekhez hasonlóan végtelen, kimeríthetetlen

lehetőségeket rejt, csak a fantázia szabhat neki határokat. Egy-egy bélyegábra esetében sem feltétlenül egyszerű megállapítani, hogy alapja analóg módon, kézzel készült, hagyományos grafika/festmény, fénykép, vagy pedig számítógéppel készült grafika volt. A különböző technikák a bélyegtervezés folyamata során természetesen ötvözhetők is. Persze az 1990-es, 2000-es évek, a robbanásszerűen ránk köszöntő digitális korszak előtt kibocsátott filatéliai objektumok esetében sokkal egyszerűbb annak megállapítása, hogy a bélyegábra alapját fotográfia vagy képzőművészeti munka képezte. A közreadó igyekezett megtalálni az egyensúlyt az analóg és a digitális korszakban keletkezett bélyegek között, csak úgy, mint a bélyegeket kibocsátó országai között...

100
JÉGMADARAT
ÁBRÁZOLÓ, MŰVÉSZI
ÉRTÉKŰ ÁBRÁT
TARTALMAZÓ
BÉLYEGKIADÁS A
VILÁGBÓL

Ausztrália, 1928
Michel AU 81
Yvert et Tellier AU 59
Stanley Gibbons AU 106

Angola, 1951
Michel AO 343
Yvert et Tellier AO 332
Stanley Gibbons AO 462

Libéria, 1953
Michel LR 453B

San Marino, 1960
Michel SM 641
Yvert et Tellier SM 485
Stanley Gibbons SM 599
Unificato SM 516

Lengyelország, 1960
Michel PL 1206
Yvert et Tellier PL 1079
Stanley Gibbons PL 1210

Csád, 1963
Michel TD 85
Yvert et Tellier TD PA5
Stanley Gibbons TD 85

Izrael, 1963
 Michel IL 271
 Yvert et Tellier IL PA29
 Stanley Gibbons IL 245

Német Szövetségi Köztársaság, 1963

Michel DE 404

Yvert et Tellier DE 276

Stanley Gibbons DE 1318

Jordânia, 1964
Michel JO 492A
Yvert et Tellier JO PA27
Stanley Gibbons JO 629

Uganda, 1965
Michel UG 92
Yvert et Tellier UG 69
Stanley Gibbons UG 118

Ausztrália, 1966
Michel AU 371
Yvert et Tellier AU 332
Stanley Gibbons AU 395

Svájc, 1966
Michel CH 833
Yvert et Tellier CH 766
Stanley Gibbons CH 731

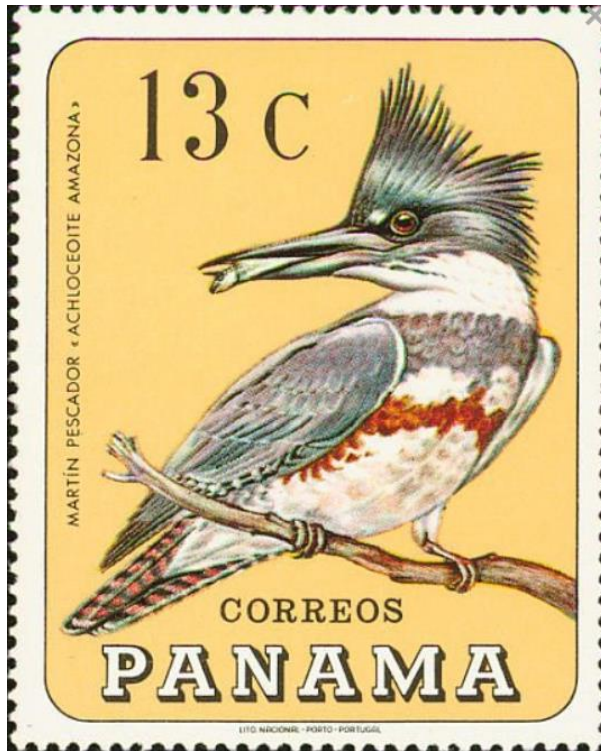

Thaiföld, 1967

Michel TH 491

Yvert et Tellier TH 464

Stanley Gibbons TH 568

Panama, 1967

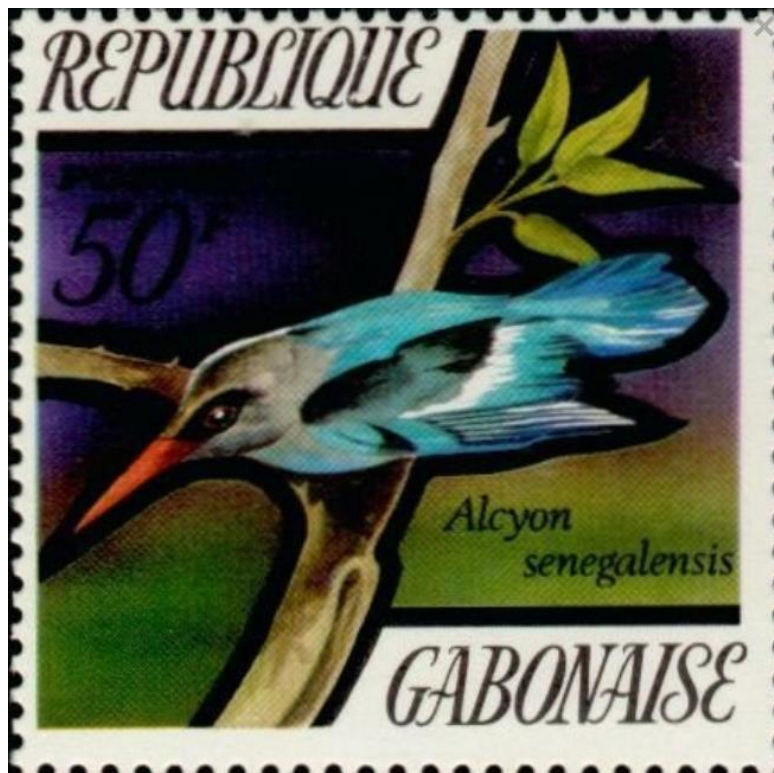
Michel PA 994

Yvert et Tellier PA 458

Stanley Gibbons PA 949

Rodézia, 1971
Michel RH 109
Yvert et Tellier RH 203
Stanley Gibbons RH 460

Gabon, 1971
Michel GA 450
Yvert et Tellier GA 280
Stanley Gibbons GA 434

Nigeria, 1971
Michel NG 183C
Yvert et Tellier NG 227C
Stanley Gibbons NG 227

Katar, 1972
 Michel QA 529
 Yvert et Tellier QA 171A
 Stanley Gibbons QA 392

Kongói Köztársaság, 1976

Michel CG 545

Yvert et Tellier CG 438

Stanley Gibbons CG 535

Taiwan, 1976
Michel TW 1174
Yvert et Tellier TW 1107
Stanley Gibbons TW 1135

Görögország, 1979
Michel GR 1375
Yvert et Tellier GR 1353
Stanley Gibbons GR 1478
Unificato GR 1353
Karamitsos GR 1491

România, 1980
Michel RO 3705
Yvert et Tellier RO 3271
Stanley Gibbons RO 4566

Pápua Új-Guinea, 1981
Michel PG 404
Yvert et Tellier PG 403
Stanley Gibbons PG 403

Aitutaki – Cook-szigetek, 1983

Michel CK-AI 524

Yvert et Tellier CK-AI 399

Stanley Gibbons CK-AI 494

Dél-Korea, 1986
Michel KR 1496A
Yvert et Tellier KR 1341
Stanley Gibbons KR 1765A

Egyesült Királyság, 1989
Michel GB 817
Yvert et Tellier GB 922
Stanley Gibbons GB 1109

Vatikán, 1989

Michel VA 979

Yvert et Tellier VA 855

Stanley Gibbons VA 931

Magyarország, 1990
Michel HU 4071A
Yvert et Tellier HU 3259
Stanley Gibbons HU 3961
Philatelia Hungarica katalógus HU 4023

Franciaország, 1991
Yvert et Tellier FR 2724
Michel FR 2856
Stanley Gibbons FR 3042

Törökország, 1995

Michel TR 2957

Yvert et Tellier TR 2705

Stanley Gibbons TR 3151

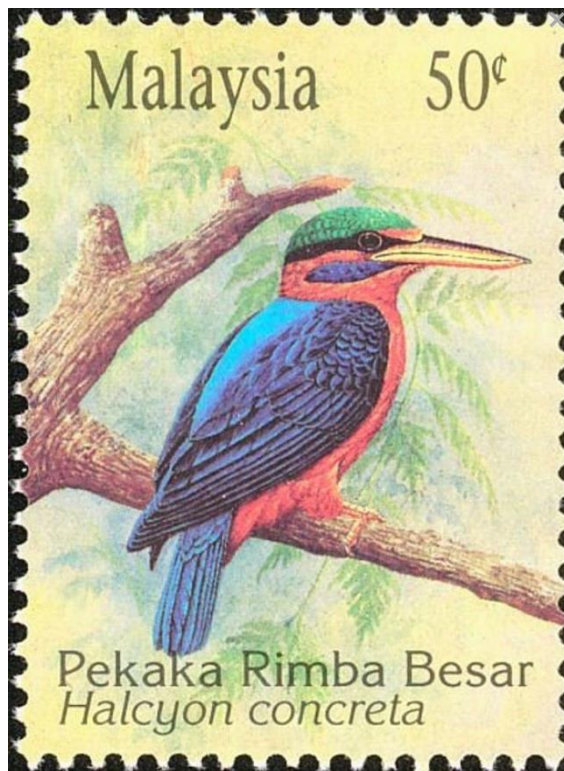

Bahrein, 1993

Michel BH 510

Yvert et Tellier BH 488

Stanley Gibbons BH 476

Malajzia, 1993
Michel MY 500
Yvert et Tellier MY 515
Stanley Gibbons MY 514

Dominikai Közösség, 1993

Michel DM 1663

Yvert et Tellier DM 1498

Stanley Gibbons DM 1673

Japán, 1993
Michel JP 2140
Yvert et Tellier JP 2022
Stanley Gibbons JP 2241
Sakura JP C1362

Mali, 1995

Michel ML 1363

Yvert et Tellier ML 1021

Stanley Gibbons ML 1385

El Salvador, 1995

Michel SV 1996

Yvert et Tellier SV 1241

Stanley Gibbons SV 2313

Ausztrália, 1995
Michel AU 1857IA
Yvert et Tellier AU 1773
Stanley Gibbons AU 1908

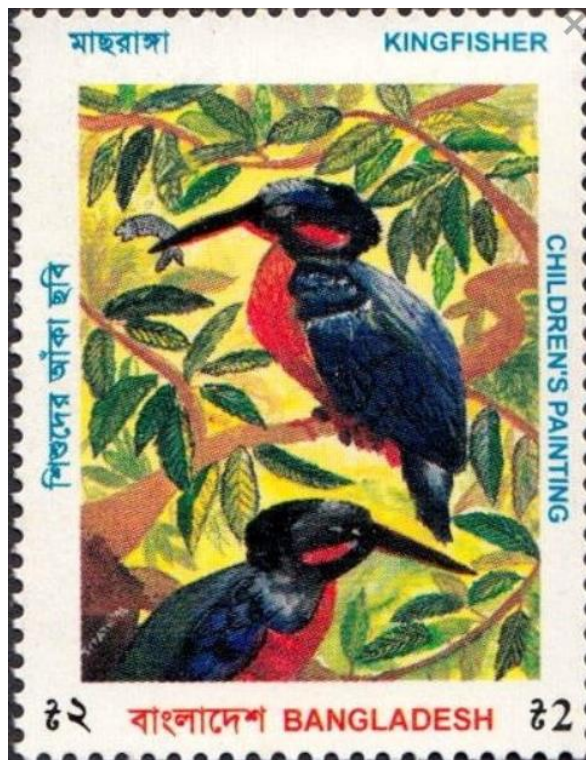

Kanada, 1995

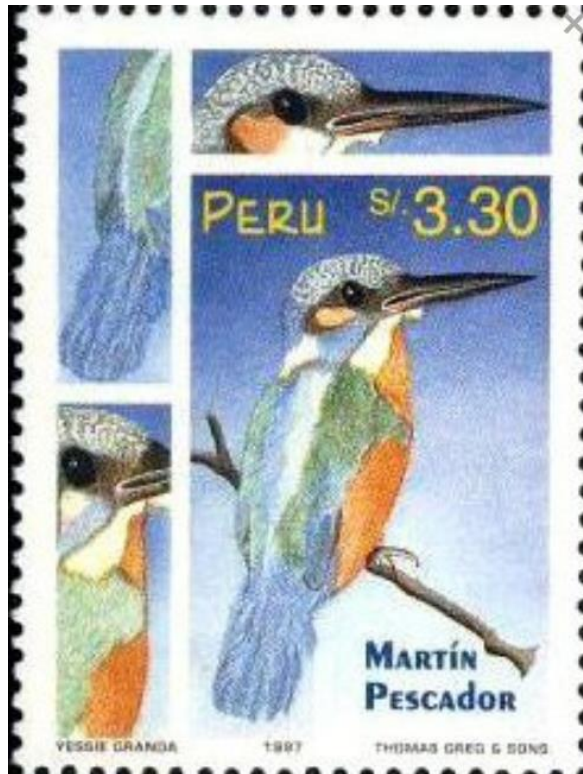
Michel CA 1501II

Yvert et Tellier CA 1432

Stanley Gibbons CA 1647

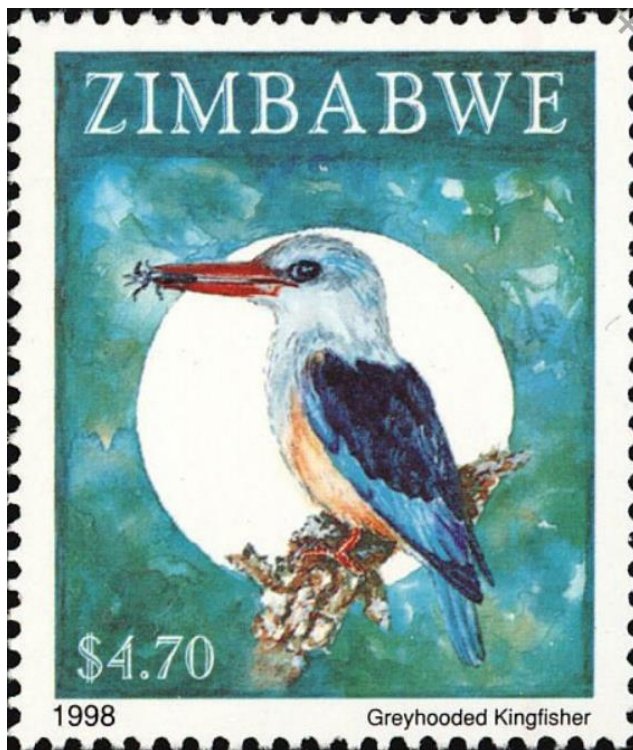
Banglades, 1996
 Michel BD 583
 Yvert et Tellier BD 561
 Stanley Gibbons BD 612

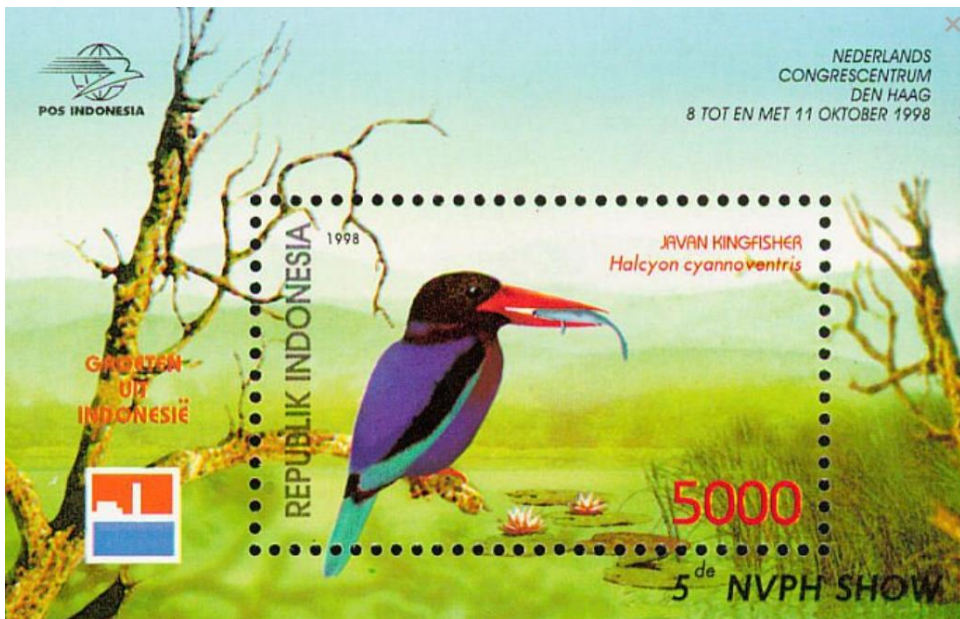
Peru, 1997
 Michel PE 1612
 Yvert et Tellier PE 1114
 Stanley Gibbons PE 1924

Libéria, 1997
Michel LR 1916

Zimbabwe, 1998
Michel ZW 627
Yvert et Tellier ZW 398C
Stanley Gibbons ZW 976

Indonézia, 1998
 Michel ID BL135
 Yvert et Tellier ID BF131
 Stanley Gibbons ID MS2441a

Brunei, 1998
 Michel BN 552
 Yvert et Tellier BN 544
 Stanley Gibbons BN 602

Nevis, 1999
Michel KN-N 1370
Stanley Gibbons KN-N 1327

Nicaragua, 1999
Michel NI BL286
Stanley Gibbons NI MS3813

Sierra Leone, 1999
Michel SL 3218
Stanley Gibbons SL 3090

Irán, 1999
Michel IR 2798
Yvert et Tellier IR 2536
Stanley Gibbons IR 2991

Portugália, 1999
Michel PT 1935
Yvert et Tellier PT 1913
Stanley Gibbons PT 2294

Tuvalu, 2000
Michel TV 941
Yvert et Tellier TV 838
Stanley Gibbons TV 945

Szingapúr, 2000
Michel SG 1013A
Yvert et Tellier SG 968
Stanley Gibbons SG 1062

Norfolk-sziget, 2000
Michel NF 775
Yvert et Tellier NF 736
Stanley Gibbons NF 783

Írország, 2000
Stanley Gibbons IE 1035a

Maldív-szigetek, 2000
Michel MV 3483
Yvert et Tellier MV 2988
Stanley Gibbons MV 3283

Magyarország, 2001
Michel HU 4672
Yvert et Tellier HU 3788
Stanley Gibbons HU 4573
Philatelia Hungarica katalógus HU 4606

Gambia, 2001
Michel GM 4371
Yvert et Tellier GM 3665

Dél-Afrika, 2002

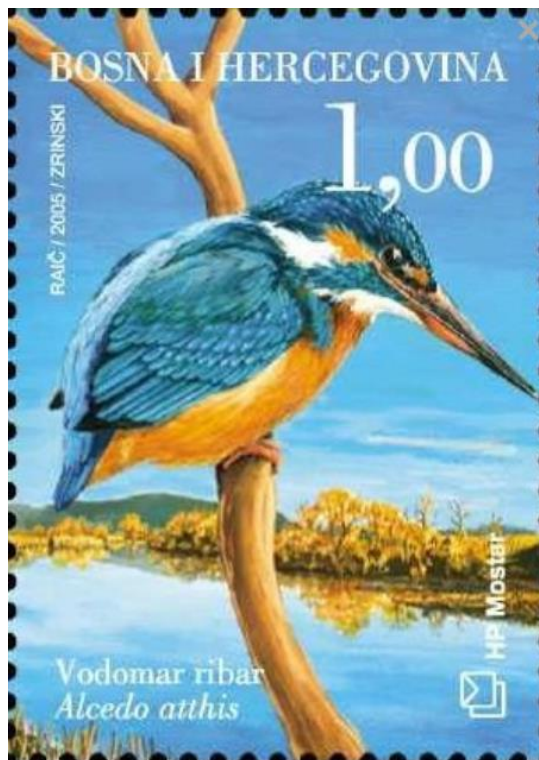
Michel ZA 1306C

Yvert et Tellier ZA 1127Wa

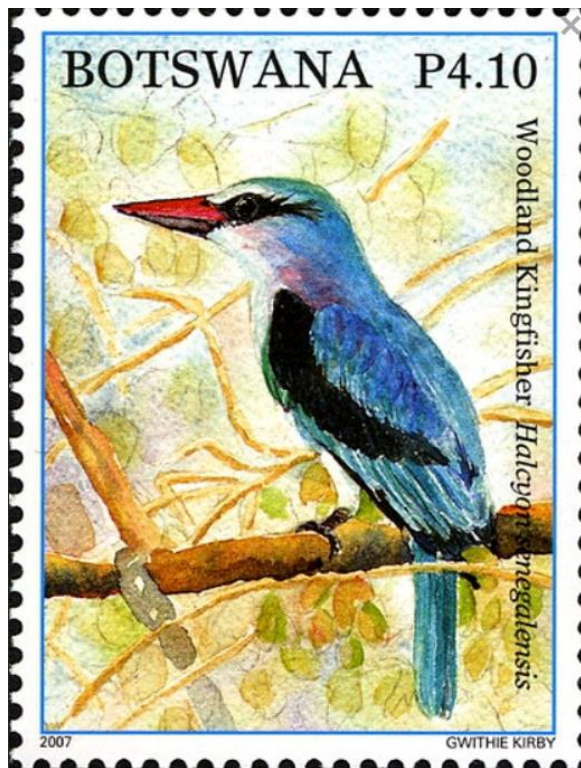
Stanley Gibbons ZA 1289

Japán, 2002
Michel JP 2204BA
Yvert et Tellier JP 3201
Stanley Gibbons JP 2238a

Bosznia-Hercegovina, 2005
 Michel BA-HB 147
 Yvert et Tellier BA-HB 125
 Stanley Gibbons BA-HB C148

Botswana, 2007
Michel BW 845
Yvert et Tellier BW 973
Stanley Gibbons BW 1068

Bulgária, 2007
 Michel BG 4822
 Yvert et Tellier BG 4158

Csehország, 2008
Michel CZ 562
POFIS CZ 563

Ausztria, 2008
Michel AT 2717
Yvert et Tellier AT 2545
Stanley Gibbons AT 2912

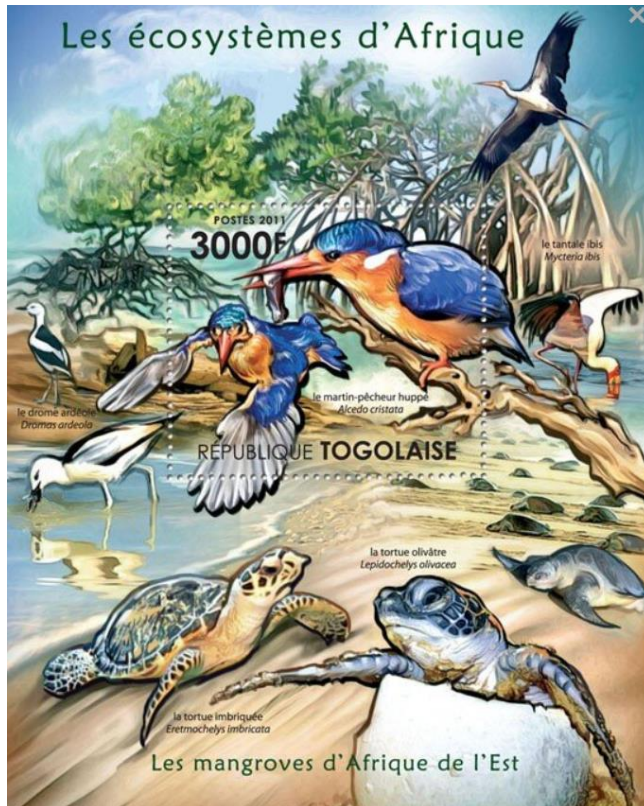
Suriname, 2008
Michel SR 2232
Yvert et Tellier SR 1993
Stanley Gibbons SR 2346

Gambia, 2009
Michel GM 6110

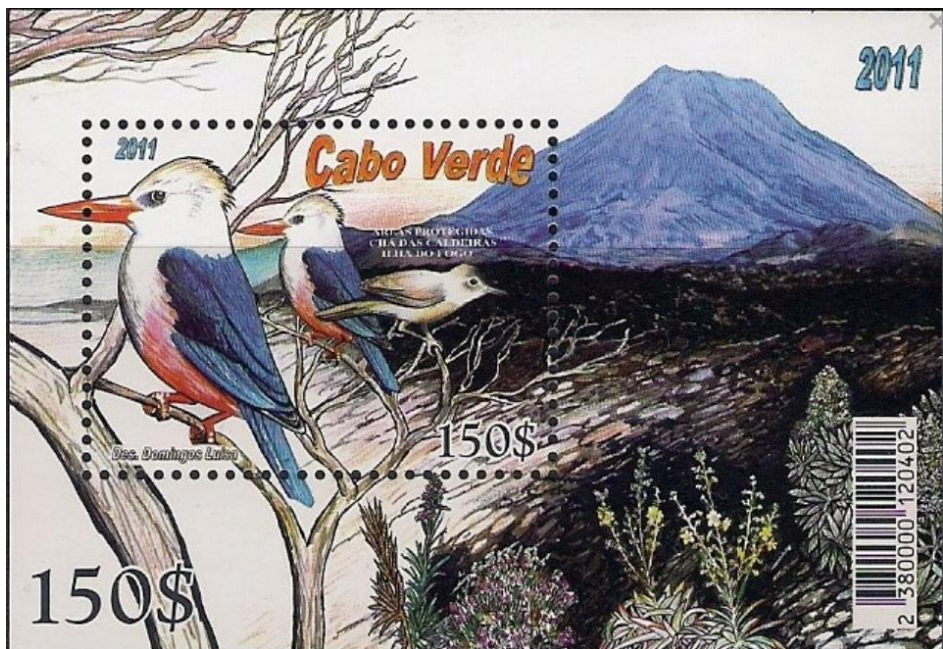
Comores-szigetek, 2009
Michel KM 2186
Yvert et Tellier KM 1491

Togo, 2011
Michel TG BL640
Yvert et Tellier TG BF511

Mozambik, 2011
Michel MZ 4861

Zöld-foki Köztársaság, 2011

Michel CV BL43

Yvert et Tellier CV BF40

Stanley Gibbons CV MS1061

Mayotte, 2011
Michel YT 251
Yvert et Tellier YT 249
Stanley Gibbons YT 269

Togo, 2013
 Michel TG BL887
 Yvert et Tellier TG BF752

Sao Tomé és Príncipe, 2015
Michel ST 5097

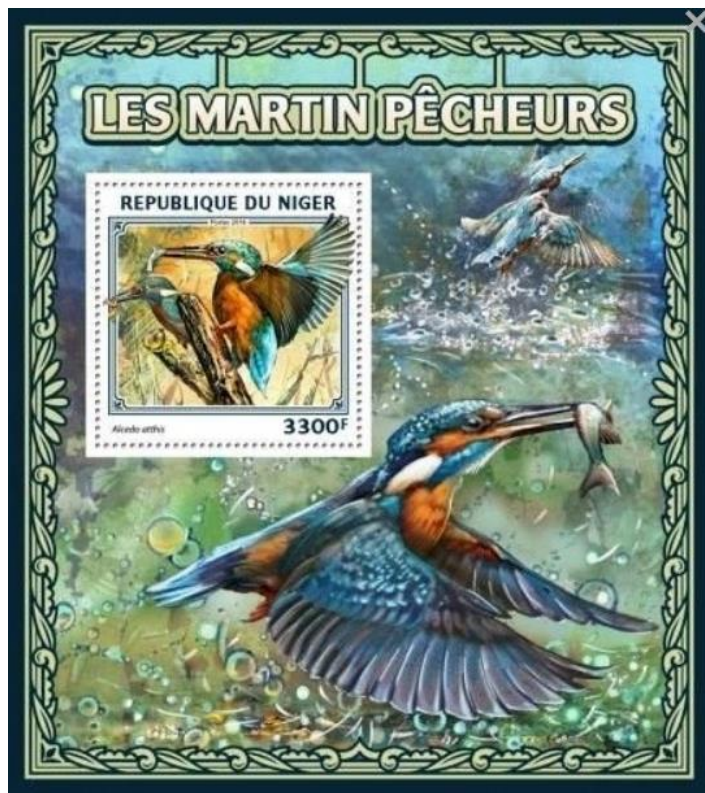
Bissau-Guinea, 2015
Michel GW 7951

Maldív-szigetek, 2015
Michel MV 5820
Yvert et Tellier MV 4825

Guinea, 2016
Michel GN 11828

Niger, 2016
Michel NE BL609
Yvert et Tellier NE BF646

Dzsibuti, 2016
Michel DJ BL368

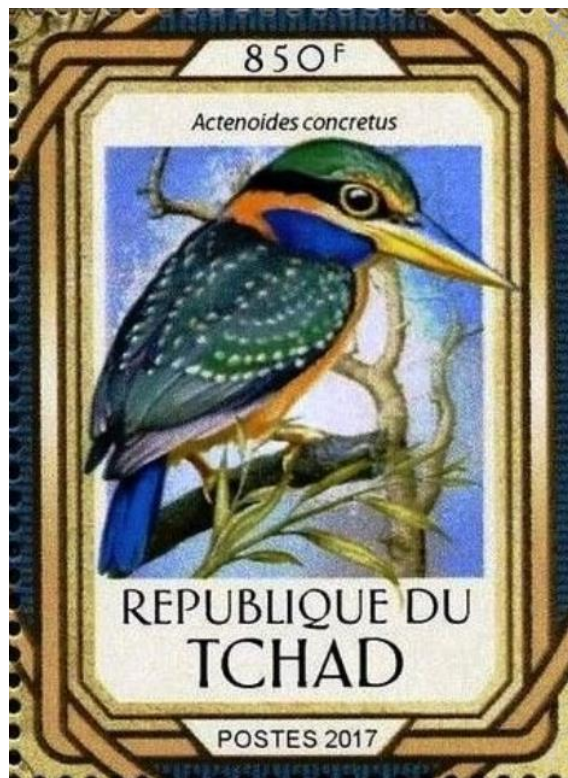
Salamon-szigetek, 2017
 Michel SB BL703
 Yvert et Tellier SB BF714

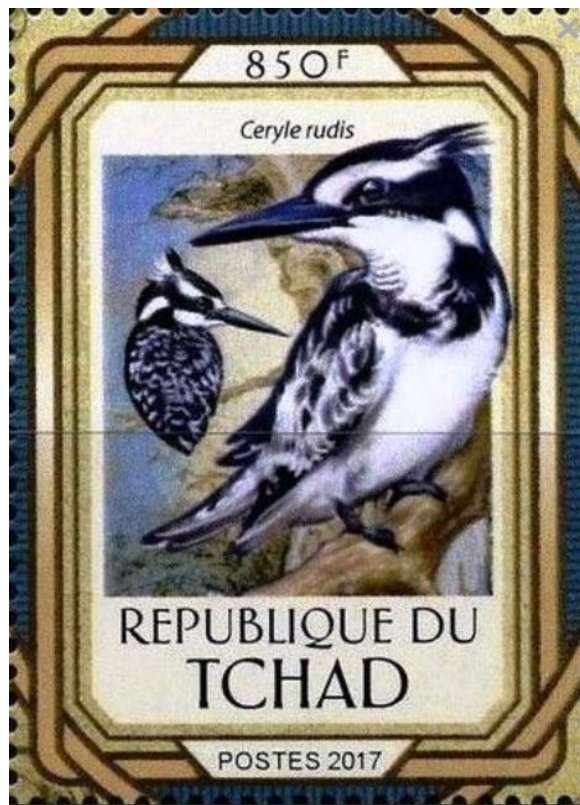
Szingapúr, 2017
Michel SG 2443
Yvert et Tellier SG 2197

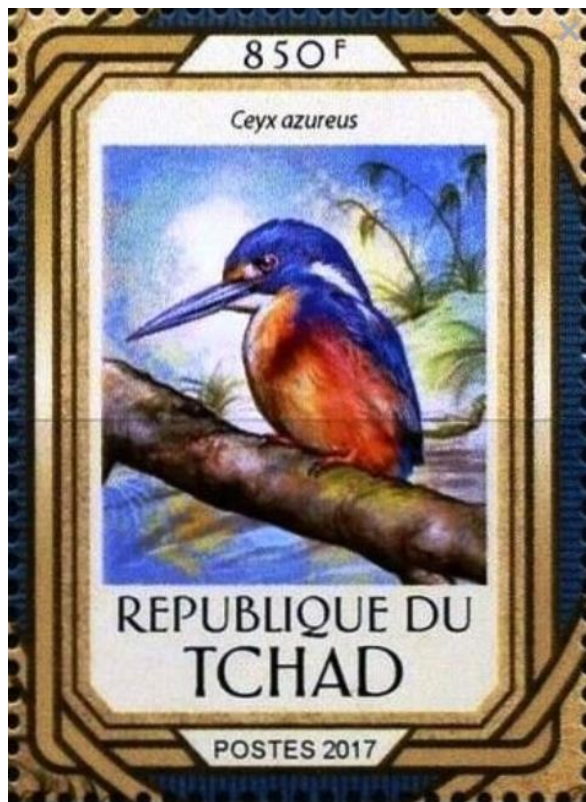
Niger, 2017
 Michel NE BL782
 Yvert et Tellier NE BF810

Csád, 2017
Michel TD 2886
Yvert et Tellier TD 1819

Csád, 2017
Michel TD 2888
Yvert et Tellier TD 1821

Csád, 2017
Michel TD 2893
Yvert et Tellier TD 1833

Csád, 2017
 Michel TD BL677
 Yvert et Tellier TD BF162

Maldív-szigetek, 2018
Michel MV 8025
Yvert et Tellier MV 6571

Közép-afrikai Köztársaság, 2018
Michel CF 7867

Les martins-pêcheurs

Niger, 2018
Michel NE BL906
Yvert et Tellier NE BF943

Közép-afrikai Köztársaság, 2019
Michel CF BL1959

Örményország, 2019
 Michel AM 1129
 Yvert et Tellier AM 963
 Unificato AM 1104

Guinea, 2019
Michel GN 13665

Japán, 2020
 Michel JP 10354
 Yvert et Tellier JP 9980
 Sakura JP C2460h

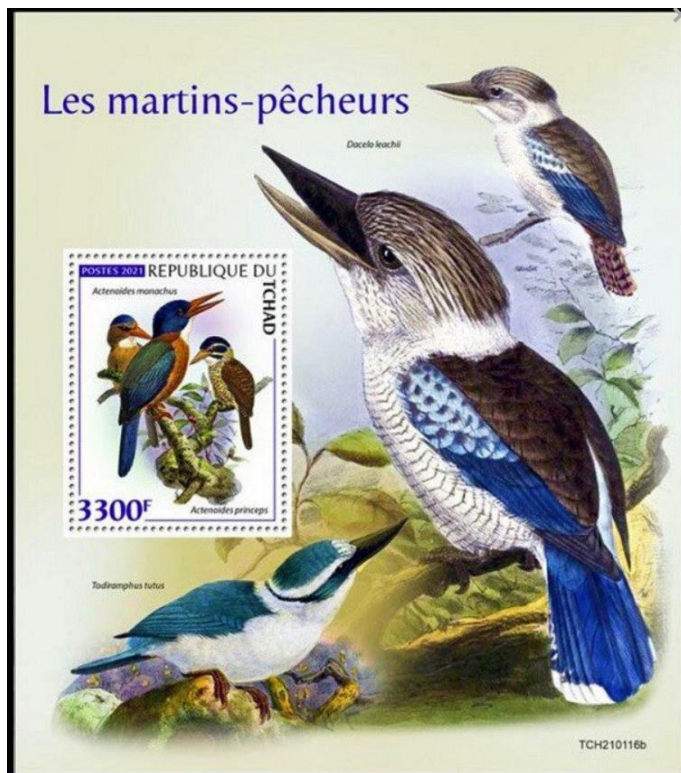
Vietnam, 2020
Michel VN 3860
Yvert et Tellier VN 2638

Vietnam, 2020
Michel VN 3861
Yvert et Tellier VN 2639

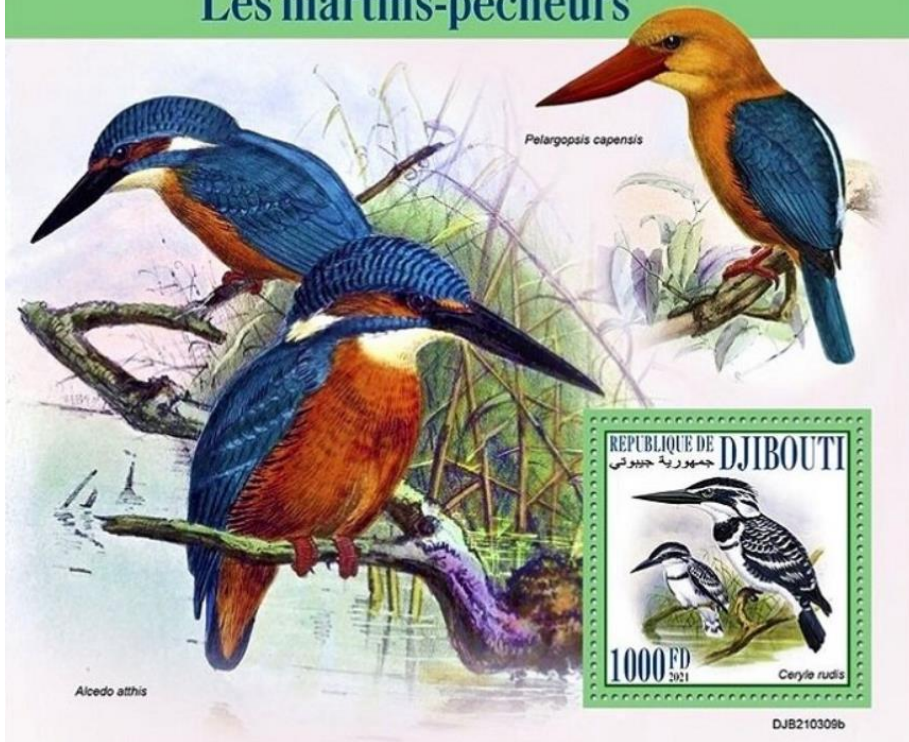

Vietnam, 2020
Michel VN 3862
Yvert et Tellier VN 2640

Csád, 2021
 Michel TD BL972
 Yvert et Tellier TD BF436

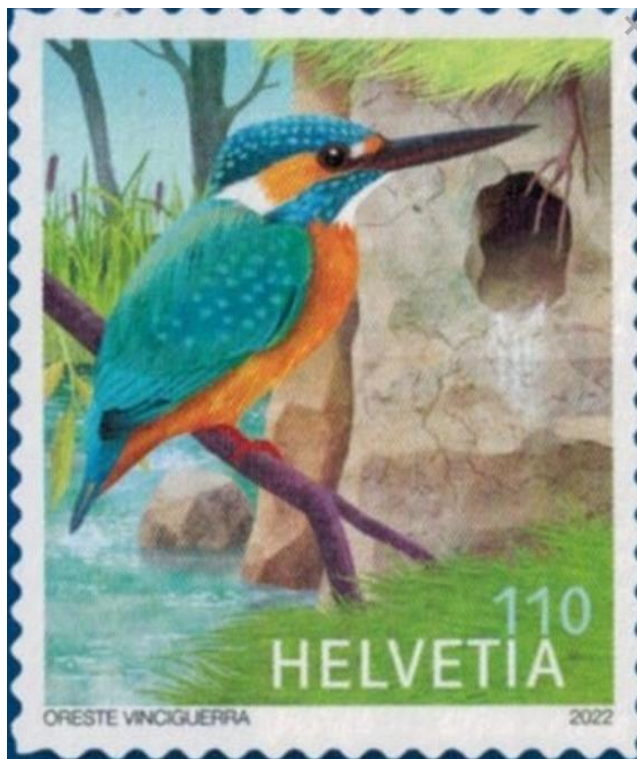
Les martins-pêcheurs

Dzsibuti, 2021
Yvert et Tellier DJ BF699

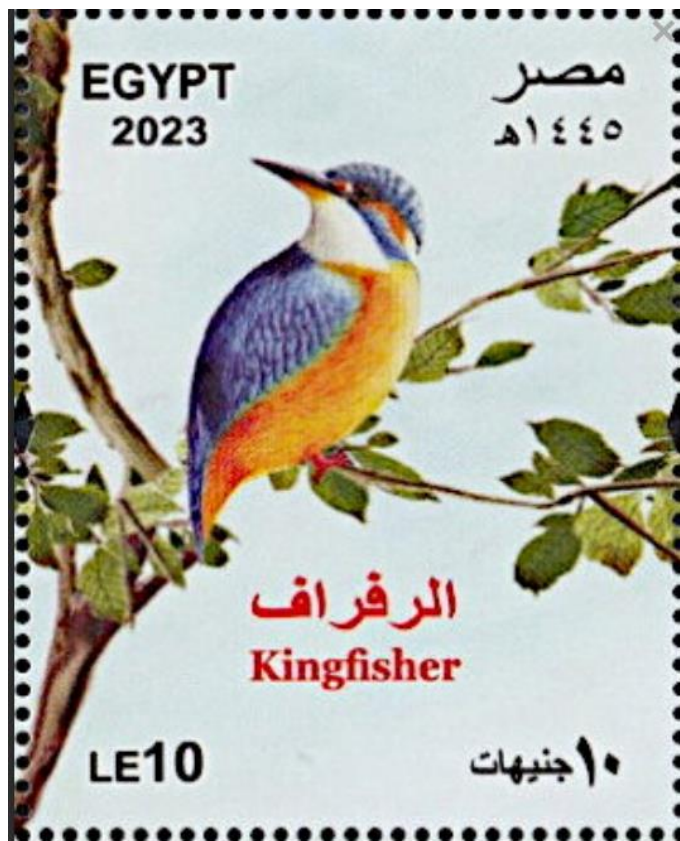
Japan, 2022
 Michel JP 11292
 Yvert et Tellier JP 10895
 Sakura JP C2536d

Svájc, 2022
Michel CH 2762
Yvert et Tellier CH 2677

Horvátország, 2022
Michel HR 1582
Yvert et Tellier HR 1464
Stanley Gibbons HR 1633

Egyptom, 2023
Colnect EG 2023.10.00-03d

